

TRE ETAPPER – TRE FÖRESTÄLLNINGAR

Stafetten på Masthuggsteatern

Av Kristina Ros
Dramaturg och initiativtagare

Grundidén för Stafetten var att göra barn medskapande till tre teateruppsättningar. Och att varje uppsättning var den stafettpinne som lämnades över från ena årets samarbetsklasser till nästa. Från äldre barn till yngre.

De tre produktionerna skulle vara helt professionellt genomförda och redan från början hade vi bestämt att de skulle komma till genom olika arbetsprocesser och ha skilda uttryck. Till exempel skulle den första vara en kollageföreställning; till den andra skulle en dramatiker skriva en hel pjäs; den tredje slutligen skulle vara rörelsebaserad.

Gemensamt för de tre var att de på olika vis skulle hämta idéer och uttryck från samarbetsbarnen i Bergsjön. Det fanns också en övergripande ambition med Stafetten, att utgöra en motverkande kraft i ett allt mer segregerat Göteborg, och att bidra med empowerment till barn i ett ofta stigmatiserat område i staden. Göra deras röster hörda för barn i övriga staden.

Teman för de tre föreställningarna hade vi inte formulerat klart i förväg, utan skulle hittas i samspel med barnen, men samtidigt ville vi att Stafettens övergripande ärende på olika vis skulle leva i de enskilda uppsättningarna.

En inbyggd utmaning för projektet i sin helhet och för var och en av etapperna, var att kombinera ett hållbart konstnärligt arbete - med allt vad det innebär av framförhållning, deadlines osv. - med en öppenhet gentemot det barnen skulle ge oss under workshopar, intervjuer och som experter. Och inte bara en öppenhet: barnen skulle göras medskapande till tre fullskaliga uppsättningar som skulle spelas för tusentals barn i Göteborg. Att åstadkomma detta var själva motorn i arbetet. Allt från ångsiktig planering till minsta val i föreställningarna.

De tre stafett-etapperna hade i stora drag:

- Förberedelsearbete inför workshopar och uppsättning under hösten.
- Workshopar under påföljande vårs första månader (huvudsakligen på Sandeklevsskolan, men under varje etapp någon förlagd till teatern).
- Parallellt med workshoparna pågick fortskridande idéarbetet för produktionerna.
- Intensifierat konstnärligt arbete på teatern under vårens andra hälft, då text och annat material arbetades fram.
- Repetitioner i två perioder, en före och en efter sommaruppehåll.
- Under repetitionerna besök av samarbetsbarnen vid två tillfällen, en precis i starten och en mot slutet.
- Premiär början av hösten.

Varje etapp hade alltså ungefär ett år i omloppsbanan. Och vid varje premiär var de barn hederspublik som skulle ta över stafettpinnen och bli de nya samarbetsbarnen.

ETAPP #1 – HEM

Under den första etappen arbetade vi med skolans åttor. Det var helt olika dynamik i de två grupperna. I den ena fick vi verkligen svettas för att fånga och parera alla bollar, i den andra var det lite stillsammare och vi behövde jobba mer för att få igång gruppen.

Dessa två klasser skulle vara medavsändare till en föreställning för mellanstadiet.

Vi visste att vi skulle göra en form av kollageföreställning. Vi hade en kompositör i ensemblen som skulle göra musik och som var med på de flesta workshoparna. Vi hade tidigt en tanke att använda film på något vis.

Vår arbetshypotes var att vi skulle hämta uppslag till föreställningens tematik från barnen själva: Vad tycker du att föreställningen ska handla om? När du själv gick i mellanstadiet – vad hade du behövt /velat se för teater då? Och vi gjorde en del övningar/samtal med syftet att fånga upp sådana idéer.

Det visade sig dock ganska snart att det var svårt för fjortonåringarna att så att säga tänka bort sin egen ålder, att minnas hur det var att vara elva-tolv, hur livet var då. Återkommande tankar från barnen var att teatern borde ta upp saker som rökning, att det är dåligt, och att det gäller att sköta sig i skolan. (I och för sig intressant och talande att detta var en viktig erfarenhet hos dessa tonåringar, att

det verkligen kan gå åt skogen om man hamnar fel. Gissningsvis skulle detta tema inte kommit upp på samma vis, om vi hade workshopat med åttor i det välbeställda området Askim.)

En bit in i workshopperioden insåg vi att vi snabbt behövde växla spår för att få mer stoff till den blivande föreställningen. Vi började intervjua barn, så många vi hann med (och som ville). Karl Ekdahl, regissören, och jag träffade nio barn i intervjuer om ca en timme. Och det visade sig vara en väldigt givande väg.

Under workshoparna hade det redan blivit uppenbart hur många av barnen (en absolut majoritet) som var födda i ett annat land eller hade föräldrar som var det. Och mer eller mindre intuitivt började vi nu genom intervjuerna att ringa in ett tema. Frågorna vi ställde rörde om de var födda i Sverige, deras känslor för Bergsjön, deras tankar om framtiden.

Redan i urvalet av vilka barn som skulle intervjuas, månade vi om att få till en god sammansättning avseende härkomst; Irak, Rumänien, Somalia, Syrien m fl. (För oss blev det nästan lite komiskt att den kille om vi trodde skulle representera svenne-perspektivet, visade sig ha en mamma från Finland.)

En bit in i arbetet med uppsättningsidén formulerade vi att 'hem' - detta att ha ett hem, att ännu inte ha ett hem, att ha lämnat ett hem för att få ett nytt, att ha flera hem – skulle vara föreställningens tema, och titel. Och vi ringade in stoftet vi skulle ta med från barnens berättelser, för att skapa fyra karaktärer. Erfarenheten av uppbrott, av att vara på väg, av att ha en dubbel tillhörighet, var gemensamma nämnare.

En aspekt av tematiken, som framträdde väldigt tydligt i alla samtal med dessa 14-åringar, och som blev viktigt för oss att förhålla oss till var deras tydliga medvetenhet om den generella synen på Bergsjön, som ett belastat lågstatusområde.

Föreställningens berättelsestoff hämtades alltså från ett begränsat antal intervjuade barn, men valen av vad vi skulle fokusera på i enskilda barns erfarenheter påverkades av input som vi fått från hela barngrupperna.

Texten var till stora delar skriven, till viss del framimproviserad. Bitar var direkta citat från intervjuerna, men till störst delen handlade det om dramatiserade scener. Det var också med två sånger.

De enskilda barnen blev anonymiserade genom variablerna namn, ursprungsland och kön. En sak som inte ändrades var dock att barnen bor i Bergsjön. Något som också togs fasta på i det rumsliga / visuella. Inte minst genom det inledande bildspelet som tog oss från stenålderns Bergsjön till dagens och filmen på slutet som placerade oss direkt på Sandeklevs skolgård. Men där var också ett sceniskt objekt – ett hus byggt efter ett välkänt hus i Bergsjön.

För att manifesteras samarbetsbarnen som avsändare för föreställningen, hade vi en vision om att vi vid föreställningens slut skulle höra rösterna på alla barnen som skulle säga sina namn. Detta stupade på att vi inte lyckades få in alla medgivanden som kräv-

des från föräldrarna. Vi hittade då en annan väg: det blev föreställningens publik som i början av föreställningen fick säga sina namn, som spelades in och sedan gick ut över högtalarna i slutet. I början av föreställningens sades att föreställningen kommit till i samarbete med åttondeklasser i Sandeklevsskolan, Bergsjön, Göteborg.

Av de tre Stafettenföreställningarna var det denna som mest kom att lyfta fram platsen Bergsjön. Det platsorienterade, liksom tematiken 'hem', följdes också upp i foajén på teatern. På en vägg där ritades en världskarta upp, med en särskild yta som zoomade in Göteborg och dess stadsdelar. På den kartan fick alla som såg föreställningen sätta två prickar: en för födelseplats, en där de bor nu.

ETAPP #2 - SKATTEN

I andra etappen arbetade vi med barnen i Sandeklevsskolans fyra och femma som skulle bli medavsändare till en föreställning för lågstadiet.

Denna gång skulle en dramatiker skriva en pjäs åt oss och delvis därför behövde hela processen vara aningen mer styrd från vår sida, och redan vid starten slog vi fast vårt tema. Många barn i ett område som Bergsjön lever med erfarenhet om att olika människor värderas olika i vårt samhälle. Ofta har de en eller två föräldrar hemma, till exempel, som är arbetslösa, inte talar svenska oh så vidare. Vi formulerade 'värde' som tema och ledord för hela serien av workshoppar och för vårt arbete med föreställningen.

Då stoffet denna gång inte skulle ha dokumentär botten, blev det desto viktigare att hitta andra vägar att göra barnen medskapande till föreställningen. Det skedde huvudsakligen genom tre vägar: Scenografin, ljudet/musiken, pjästexten. Och en särskild sorts stora plastburkar kom att spela en central roll.

Relativt tidigt utarbetades en scenografidé som i princip helt byggde på stora transparenta plastburkar: Flyttbara väggar/skärmar sammansatta av burkar, ett svetsat träd som pryddes av burkar, en sittplats byggd av burkar.

Ett viktigt moment i arbetet med barnen blev den workshop då de först fick reflektera över begreppet värde och sedan göra installationer i lera i varsin likadan burk som i sce-

nografin. Dessa verk utgjorde en utställning i teaterns foajé som publiken kunde titta på före och efter föreställningen.

Burkarna användes också i den ljudworkshop som gjordes under ledning av uppsättningens kompositör Jorge Alcaide. Barnen fick då skapa ljud i burkarna, som spelades in och sedan samplades in i föreställningens ljudbild.

Mats Kjelbye, slutligen, fick under sin skrivprocess input till pjäsen från barnen, dels genom att själv medverka i ett par av workshoparna, men också från tankar som barnen hade skrivit ner, på temat värde. Dessutom kom viss inspiration från motiven i burkinstallationerna.

Stafettens vilja att låta barn från olika delar av Göteborg ta del av varandras världar och erfarenheter, drogs på ett konkret vis till sin spets med Skatten, genom det vi kallade för 'vänklasser'.

Varje klass som såg föreställningen fick med sig en burk med tre pappersrullar i (såg ut lite som stafettpinnar!). Och i varje rulle stod det uppdrag som klassen uppmanades att utföra, alla utmynnande i någon form av kontakt med en annan klass och också hade sett föreställningen men som kom från en annan del/skola i Göteborg.

ETAPP #3 – SIGNALISTERNA

I den sista etappen mötte vi Sandeklevsskolans etta och tvåa som tillsammans med oss skulle bli avsändare till en rörelsebaserad föreställning för förskolebarn, som skulle skapas genom olika devisingmetoder.

Tematiskt hade vi först ingången språk – som en ganska organisk respons på området Bergsjöns rikedom på just olika språk – men detta breddades under förberedelsearbetet inför workshoparna till 'kommunikation'.

Så när vi designade workshoparna skedde det dels utifrån temat kommunikation, dels med tanken att jobba extra mycket med rörelse denna gång. Av den sistnämnda anledningen var föreställningens regissör Anne Jonsson, pedagog under vissa workshopar då vi arbetade med rörelse.

Parallellt med workshoparna framskred idéarbetet med föreställningen. Vi visste från föregående etapper att det är värdefullt om vi som processledare ligger före med tematiska och formmässiga idéer, och det uppstod nu en god andning och växelverkan mellan det konstnärliga och det pedagogiska.

Vi hade vid workshopperiodens start kommit så långt att vi var inne på detta med signalister. Detta gav impuls till att arbeta tillsammans med barnen runt olika djur med antenner eller horn: Renar, sniglar, skalbaggar. Vi återkom till detta flera gånger med tanken att plantera tanken om dessa djur hos barnen, kunna inspireras av deras sätt att fysiskt förhålla sig till dem, och att djuren på något vis skulle skrivas in i föreställningen. Tre av de fyra karaktärerna i Signalisterna blev sedan: Renflickan, Snigelbror och Nyckelpigan.

Vidare blev alla barn, som ville och fick, intervjuade av det konstnärliga teamet. Det blev samtal som mycket handlade om tankar kring relationer med kamrater och hemma. Från detta material flöt det också in viktiga erfarenheter till föreställningen.

Ännu en milstolpe i detta arbete blev den workshop vi hade på teatern, då vi undersökte vad scenografi och kostym är. Här bad vi barnen göra kostymskisser, förslag till hur skådespelarna kunde vara klädda, utifrån att vi hade berättat så långt vi visste om den färdiga föreställningen (att det rörde sig om signalister som arbetar med kommunikation mellan olika människor och djur). Dess skisser blev sedan till viktig inspiration i kostymdesignern Linn Strååt Henrikssons arbete.

Text: Kristina Ros

Föreställningsfoto *Hem*: Ola Kjelbye

Föreställningsfoto *Skatten*: Nadim Elazze

Föreställningsfoto *Signalisterna*: Jonas Jörneberg